

Prøve i Dansk 3: en semi-akademisk prøvelse ?

I begyndelsen af oktober 2015 vedtog blå blok sammen med Socialdemokraterne en ny lov om statsborgerskab, der skal virke med tilbagevirkende kraft. Udover de andre utroligt skrappe krav, der blandt andet indebærer, at man skal være selvforsørgende i 4 1/2 år ud af de seneste 5 år, være ustraffet og ikke have gæld, er det nu vedtaget, at man ikke kan nøjes med at tage eksamen i Prøve i Dansk 2 som hidtil, men skal have en Prøve i Dansk 3 for at blive statsborger.

Det forekommer stærkt retskrænkende, at man vedtager en lov og lader den gælde med tilbagevirkende kraft - over et helt år tilbage i tiden. Ansøgere, hvis ansøgninger er modtaget i Justitsministeriet efter 15. august 2014, får nemlig alligevel ikke tildelt dansk statsborgerskab (som man i øvrigt har betalt et større beløb for at aflægge¹. Det er helt åbenlyst urimeligt, at man ødelægger tilliden hos flere hundrede mennesker, der regnede med, at deres ansøgning opfyldte alle krav.

Men det har også andre konsekvenser at stramme de regler, der allerede inden den ny lovs vedtagelse var restriktive til bristepunktet. Når man ikke har et dansk pas, er det utroligt vanskeligt at rejse udenlands i en lang række lande, hvor man så først skal søge visum. Desuden viser adskillige undersøgelser, at når man ikke har opnået statsborgerskab, forøger det følelsen af ikke at høre til, at være udenfor, og at det derfor er gift for den integration og sammenhængskraft, som politikerne taler om i en uendelighed.

Hvad indeholder Prøve i Dansk 3, som nu kræves for at få dansk statsborgerskab -sammen med en ny ændret statsborgerskabsprøve, hvor man skal bestå 32 ud af 40 spørgsmål ?

Prøve i Dansk 3 er, som det udtrykkeligt står nævnt i : “Vejledning om Prøve i Dansk 3”² beregnet for (...) “udlændinge med en mellemlang eller lang skole- og uddannelsesbaggrund fra hjemlandet.”

Hvilken provokation mod kortere uddannede eller ufaglærte, som på denne måde med et pennestrøg afholdes fra nogensinde at blive danske statsborgere!

Både de skriftlige og de mundtlige prøver er præget af et såkaldt halvakademisk sprog, hvor man skal kunne argumentere for og imod forskellige synspunkter, kunne beskrive statistikker og kunne scanne store faktamængder i fx en uddannelsesbrochure og besvare spørgsmål om indholdet i denne på under en halv time . Man skal kunne læse tekster med et ganske højt lixtal og kunne udfylde to forskellige typer multiple-choice besvarelser i læseforståelsesdelen. Jeg lod min (gammeldanske) mand prøve at besvare en af læseforståelsesopgave 2A's seneste eksamenssæt. Han påpegede, at han syntes, at tekstmaterialet var udmærket, men at mange af svarmulighederne var næsten identiske og derfor nærmest vildledende .

I spørgsmål 7 lyder svarmulighed A: “ *Mænd er begyndt at lave husarbejde, efter at det har ændret status til noget lystbetonet.* ” og mulighed D: “ *Mænd er bedre end kvinder til at gøre husarbejde til en spændende aktivitet.* ”³

På den baggrund er der jo ikke noget at sige til, at udlændinge har vanskeligt ved at bestå især denne del af prøven. På trods af at opgaverne har et ret højt abstraktionsniveau, svarer prøven i niveau kun til en 9. klasses eksamen eller niveau G i Dansk (hvor det højeste niveau er A) og der er derfor under alle omstændigheder lang vej igen, før man opfylder kravene til at begynde på en videregående uddannelse.

---

¹ såvidt jeg ved, skal man betale et beløb for at aflægge statsborgerskabsprøven

² Side 11, Vejledning i Prøve i Dansk 3, Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen 2014

³ Læseforståelsesopgave 2A, Prøve i Dansk 3 , maj/juni 2015

Det virker påfaldende, at den grafiske oversigt over niveauerne i Danskuddannelse 1, 2 og 3, er opstillet helt isoleret uden at illustrere, hvor Prøve i Dansk 3 skal føre hen, og hvor prøven ligger i forhold til ungdomsuddannelserne og de efterfølgende korte, videregående og lange uddannelser. Prøverne skal opfylde nogle kvalitetskrav ifølge ministeriets vejledning om Prøve i Dansk 3 fra 2014.

Her nævnes fx:

(...)“ *Autenticitet, dvs. at prøven så vidt muligt skal afspejle de sproglige behov, en prøvedeltager vil have uden for prøvesituationen.* “

“*Interaktivitet, dvs. at en prøvedeltagers sprogfærdighed, viden om verden, følelser og evne til at anvende relevante løsningsstrategier i videst muligt omfang skal involveres på en positiv måde i opgaveløsningen.*”

og videre:

”- *Påvirkning (backwash), dvs. at den indflydelse, prøven har på undervisningen, skal være af positiv karakter.* “ (...) ⁴

Med hensyn til **autenticiteten** kan man mene, at visse dele af prøven kun i begrænset grad afspejler det autentiske sprog, kursisten har brug for uden for prøvesituationen, idet vedkommende kun meget sjældent vil have brug for at beskrive diagrammers tendens til markante fald eller stigninger i skriftlig form og udfylde multiple-choice-læseforståelsesopgaver, hvoraf mange af svarmulighederne ligner hinanden til forveksling for at gøre opgaven sværere.

Interaktiviteten bliver bedømt i forhold til at kunne redegøre for synspunkter, begrunde, forsvare, argumentere, som er de sproghandlinger, der nævnes igen og igen som eksempler i både den generelle vejledning og i bedømmelsesvejledningen til eksamen. Handlingsregulerende sproghandlinger, som man ofte skal bruge i løbet af en autentisk samtale, fx det at foreslå, forespørge, anmode, love, fraråde eller anbefale noget, finder man derimod ikke krav om i vejledningen. I autentisk kommunikation vil man oftere have brug for disse handlingsregulerende sproghandlinger fremfor en pseudo-akademisk, Erasmus Montanus-agtig argumenteren for og imod et givent emne.

Den omtalte **backwash** har desværre i realiteten en negativ indflydelse på undervisningen, idet de meget vanskelige opgaver gør det nødvendigt, at man træner meget målrettet til eksamen ved at skrive gamle eksamensopgaver gennem hele forløbet. At det at bestå er en vanskelig disciplin illustreres ved, at der findes utallige vejledninger i bogform og online, som giver anvisninger på, hvordan man skal bestå PD3.

Den mundtlige del af Prøve i Dansk 3 består af to dele. I del 1 skal kursisten give en kort præsentation om et emne relateret til undervisningen og deltage i et efterfølgende interview om dette. Del 2 er en såkaldt interaktion med læreren om et givent emne med et opfølgende interview. Spørgsmålet til eksamen i denne disciplin kan fx lyde sådan: (til emnet offentlige udgifter (om forsvaret)):

“ *Danmark har, efter at Warszawa-pagten ophørte med at eksistere, ingen åbenlyse fjender. Er der så grund til at vi stadig har et forsvar ? Hvorfor-hvorfor ikke ?* ”

Og et andet eksempel:

“*Kan der efter din mening være nogle problemer ved, at alle forældre får børne- og ungeydelse af staten uafhængigt af deres økonomiske situation ? Hvorfor-Hvorfor ikke ?*”⁵

Man kan spørge sig selv, hvorfor der fokuseres så meget på den argumenterende kommunikationsform med fokus på fordele og ulemper og hvorfor spørgsmålet har en så skriftsproglig karakter.

---

⁴ side 8, Vejledning om Prøve i Dansk 3, Kvalitets - og Tilsynsstyrelsen 2014

⁵ Censor- og eksaminatorhæfte til Prøve i Dansk 3, mundtlig del, maj-juni 2015

Om formålet med undervisningen hedder det bl.a.:

“(...)Det andet aspekt af sprogfærdighed er pragmatisk færdighed, der omfatter evnen til at tilpasse sproget til situationen og hensigten med kommunikationen, dvs. bruge sproget relevant i en given sammenhæng og realisere sproghandlinger ved passende sproglige udtryk.”⁴

Den pragmatiske færdighed består af dels sproghandlingsfærdighed og dels sociolingvistisk færdighed. Imidlertid har der i tidligere vejledninger været en bemærkning om, at der ikke bedømmes i sidstnævnte delfærdighed, selv om den sociolingvistiske kompetence er overordnet i forhold til al sprogbrug og denne delfærdighed handler om det *situationstilpassede, naturlige sprog*. (Min fremhævnning)

I den nyeste ministerielle bedømmelsesvejledning fra april 2015 er der nu spæde tiltag til, at sociolingvistisk færdighed alligevel skal bedømmes:

“Der bedømmes på, om prøvedeltager mestrer register og ´naturligt sprog´. Et naturligt sprog kendetegnes bl.a. ved brug af idiommer, kollokationer, og billedsprog.(...)”⁶

Det naturlige sprog er det aktuelle pragmatiske behov, som de fleste kursister har fx på en arbejdsplads, men det er de samme sproglige strategier der skal anlægges for at klare sig i dagligdagen, og det er derfor en gåde, hvorfor der ikke er mere fokus på den sociolingvistiske færdighed. Især da det formentlig er dette situationstilpassede, pragmatiske sprog som arbejdsgiverne efterlyser igen og igen, i form af, at udenlandske arbejdssøgende lærer hurtigst muligt, så de kan klare sig på en arbejdsplads fremfor den skolebaserede og skriftssprogsprægede diskurs. Især da de fleste udlændinge kun træner dansk i undervisningslokalet- enten fordi de arbejder eller studerer i engelsktalende miljøer eller fordi de ikke kender nogen privat, de kan træne dansk med.

I Bedømmelsesvejledningen fra april 2015 er man kommet på lidt andre tanker :

Her står der, at der “(...)bedømmes på sociolingvistisk færdighed, dvs. om prøvedeltager behersker “naturligt sprog” - fx idiommer (faste udtryk) og billedsprog.(...)”⁷

Det er en noget overraskende information, for der er intet i opgaverne i øvrigt eller i lærebøgerne, der fokuserer på at træne naturligt sprog i form af billedsprog (fx ´der er ingen ko på isen´) eller idiommer (´dum som en dør´) -da både opgaver og selve prøven stort kun fokuserer på det skolebaserede sprog i samtlige opgavetyper, bortset fra email-opgaven, Delprøve 1 i den skriftlige del. Denne er dog også holdt i et ret formelt sprog, så det ville virke som en manglende sans for det sproglige register/stilistikken i opgaven, hvis kursisten pludselig begynder at skrive: ”Har du knald i låget ?” - eller “Han stillede træskoene” for at vise sin kunnen inden for idiommer og billedsprog.

Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen skriver i sin vejledning om Kommunikativ Sprogfærdighed fra 2014 yderligere :

“(...) Sociolingvistisk færdighed. Færdighed i at agere sprogligt adækvat i skrift og tale ud fra den givne sociale kontekst og den givne situation. Dette omfatter kendskab til, hvordan den sociale kontekst influerer på den aktuelle sprogbrug. Faktorer, der kan have indflydelse, kan f.eks. være de personer, der deltager i en given interaktion, situationen, stedet og formålet med udvekslingen.(...)”⁸

Det er desværre næppe realistisk, at den nye lov, der forventes vedtaget meget snart - med tilbagevirkende kraft! - bliver ændret lige foreløbigt. Derfor bør politikerne i det mindste se på, hvordan Prøve i Dansk 3 kan gøres mere pragmatisk og tilgængelig både for den nuværende

⁶ Skriftlig bedømmelsesvejledning til Prøve i Dansk 3, april 2015

⁷ Eksamensvejledning for Prøve i Dansk 3, Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen 2015

⁸ Kommunikativ Sprogfærdighed, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, 2015

målgruppe, men også for udlændinge, der ikke har en længerevarende universitetsuddannelse og som ikke skal bruge prøven som basis for en yderligere prøve, Studieprøven, der kvalificerer til at blive optaget på et videregående studium i Danmark.

Prøve i Dansk 3 bør i langt højere grad i praksis kvalificere til at deltage i den pragmatiske kommunikation, mundtligt og skriftligt, som både kommende studerende og andre vil stå i udenfor klasselokalet. Evne til at formulere at man ønsker hjælp, at udtrykke at man ikke forstår noget, at kunne *interagere*- og ikke kun præsentere- i forhold til redegørelser, instruktioner og informationer, så man ikke primært ,som det nu er tilfældet, bliver trænet i en skolastisk præsentations- og argumentationsdiskurs med en Erasmus Montanus-agtig fokuseren på fordele og ulemper ved ethvert givent emne.

Arbejdsgiverne ønsker, at højtuddannede udlændinge på greencard, migranter og flygtninge kommer hurtigere i job , men det kræver, at de lærer et situationstilpasset ,pragmatisk dansk, som kan bruges på en arbejdsplads, fx til at spørge om hjælp, at sige tak, at komme i kontakt med andre, afslutte en samtale, fremfor et “semi-akademisk og alment dansk”, som det blev udtrykt på et eksaminatormøde for undervisere i Prøve i Dansk 3.

I øvrigt kræver også videregående uddannelser med deres udstrakte brug af projekt- og gruppearbejde, at man kan kontakte medstuderende, tage ordet, protestere, foreslå, modificere, osv. Det vil derfor være et stort fremskridt, hvis det sociolingvistiske og pragmatiske perspektiv fyldte meget mere, ikke kun i bedømmelsesvejledningerne, men også i selve prøvegrundlaget og i de opgaver , man træner forud.

Det ville være et stort skridt frem mod at gøre prøverne mere spiselige for de kursister, som prøven nu er beregnet for- men i endnu højere grad for kommende prøvedeltagere, som ikke har en (akademisk) længerevarende uddannelse bag sig. Da disse fremover er henvist til at bestå denne eksamen, som en ud af mange mange krav for at opnå dansk statsborgerskab, er det eneste rimelige, at Prøve i Dansk 3 undergår en kritisk og gennemgribende revision.

Karen Høi

cand.mag. PD i Erhvervspædagogik; underviser på IA Sprog